

خیالپردازی براساس واقعیات

مجموعه‌های علمی - تخیلی که معمولاً از آنها به عنوان مجموعه‌های فضایی یاد می‌شود، طرفداران زیادی در بین عموم تماشاگران تلویزیونی در سراسر جهان دارند و به همین دلیل است که شبکه‌های مختلف تلویزیونی در کشورهای جهان، تولید این‌گونه مجموعه‌ها را در دستور کار خود قرار می‌دهند.

سریال **#171&** عامل ناشناخته» از تولیدات کشور کانادا از شبکه 3 سیما در حال پخش است خیالپردازی براساس واقعیات

جام جم آنلاین: مجموعه‌های علمی - تخیلی که معمولاً از آنها به عنوان مجموعه‌های فضایی یاد می‌شود، طرفداران زیادی در بین عموم تماشاگران تلویزیونی در سراسر جهان دارند و به همین دلیل است که شبکه‌های مختلف تلویزیونی در کشورهای جهان، تولید این‌گونه مجموعه‌ها را در دستور کار خود قرار می‌دهند.

مجموعه‌های تلویزیونی این ژانر موفق و پر بیننده معمولاً مجموعه‌هایی با حال و هوای هیجان‌انگیز و ماجراجویانه هستند که قصه‌هایی خیالی و غیرواقعی دارند. یکی از دلایل موفقیت بالای این مجموعه‌ها هم در همین نکته است که قصه‌هایشان غیرواقعی است و بیننده آنها احتمال بسیار کمی می‌دهد که این ماجراها در عالم واقعیت رخ بدهد. از این نظر، مجموعه کانادایی **#171&** عامل ناشناخته» که از شبکه 3 سیما در حال پخش است، تفاوت‌هایی با دیگر مجموعه‌های ژانر علمی - تخیلی دارد.

برای مثال اگر قصه مجموعه‌هایی مثل **#171&** بشقاب پرنده»، **#171&** بیشتازان فضا»، **#171&** پرونده‌های مجهول» یا **#171&** فضا 1999» - که از مجموعه‌های پرطرفدار علمی - تخیلی چند دهه گذشته بوده‌اند - را مورد بحث و بررسی قرار دهیم، به این نتیجه می‌رسیم که هیچ‌یک از داستان‌هایی که در اپیزودهای مختلف و متنوع آنها تعریف می‌شود، در دنیای واقعی اتفاق نخواهد افتاد. تفاوت اصلی عامل ناشناخته با این مجموعه‌ها و دیگر کارهای مشابه در این است که قصه فیلمنامه اپیزودهای مختلف آن - حتی اگر غیرواقعی و خیالی به نظر برسند - بر پایه مستندات و رویدادهای واقعی نوشته شده است.

عامل ناشناخته و پرونده‌های مجهول

عامل ناشناخته یک درام علمی - تخیلی است که تلاش دارد تا متفاوت از بقیه کارهای ژانر علمی - تخیلی به نظر برسد و کار تازه‌ای در رابطه با این ژانر ارائه دهد. استقبال تماشاگران تلویزیونی از فصل اول مجموعه در سال 1996 به قدری زیاد بود که سازندگان و خالقان آن را واداشت تا 3 فصل دیگر آن را تا سال 2000 تولید کنند. موفقیت عامل ناشناخته باعث شد تا 88 اپیزود از آن تولید و روی آنتن تلویزیون برود.

با آن که ابتدای کار تولید مجموعه فقط با 3 کارگردان و 5 فیلمنامه‌نویس قرارداد همکاری بسته شده بود، ولی دنباله‌دار شدن قصه مجموعه باعث جذب تعداد بیشتری کارگردان و فیلمنامه‌نویس به این کار شد و حتی بازیگران و شخصیت‌های جدیدی را به آن اضافه کرد. در کل 16 فیلمساز، کارگردانی 88 اپیزود مجموعه را انجام دادند که جان پل با کارگردانی 18 اپیزود آن، مقام اول را در این رابطه دارد. بیش از 18 فیلمنامه‌نویس هم کار نگارش فیلمنامه 4 فصل عامل ناشناخته را به عهده گرفتند.

زمانی که پخش عامل ناشناخته شروع شد، بسیاری آن را با پرونده‌های مجهول مقایسه کردند و گفتند خالقان آن قصد دارند چیزی شبیه پرونده‌های مجهول ارائه دهند. پرونده‌های مجهول سال 1993 تولید شد و پخش فصل‌های مختلف تا سال 1999 ادامه پیدا کرد. قصه این مجموعه در ارتباط با تحقیقات 2 مامور زنده پلیس برای کسب اطلاعات محرمانه درباره فعالیت موجودات بیگانه فضایی روی کره زمین بود، اما سازندگان عامل ناشناخته هر نوع ارتباطی بین مجموعه‌شان با این اثر موفق علمی - تخیلی را رد کردند و گفتند مجموعه آنها یک اثر مستقل با یک خط داستانی مستقل، متفاوت و ویژه است که آن را نباید با هیچ مجموعه یا فیلم علمی - تخیلی دیگری مقایسه کرد.

به ادعای آنها عامل ناشناخته در نوع خود یک کار دست اول و اصیل (اورژینال) بوده است که می‌تواند زمینه‌ساز تولید مجموعه‌ها و فیلم‌هایی در این نوع کاری بشود. البته در سال‌های پس از پخش عامل ناشناخته چنین اتفاقی نیفتاد و هیچ کار علمی - تخیلی دیگری که دنباله‌رو راه این مجموعه باشد، تولید نشد.

خیال یا واقعیت

قصه مجموعه عامل ناشناخته به داستان‌هایی درباره اتفاقات علمی و در عین حال عجیب و غیرقابل باور (اما مستند و واقعی) می‌پردازد. دانشمندان یک سازمان ویژه فضایی هزاران رویداد غیرقابل توضیح و باورنکردنی که در گوشه و کنار دنیا رخ می‌دهد را مورد تحقیق و بررسی قرار می‌دهند. آنها برای این کار از تکنیک‌ها و دستگاه‌های پیشرفته علمی بهره می‌گیرند تا به یک نتیجه منطقی برای

هر موضوع برسند. داستان‌هایی که در این مجموعه به نمایش درمی‌آیند به نظر باورنکردنی و خیالی می‌رسند، ولی تقریباً تمام آنها بر پایه مستندات ساخته شده‌اند. کل صحنه‌های این مجموعه در حوالی تورنتو فیلمبرداری شد.

دان آکروید (بازیگر سرشناس سینما و تلویزیون که تماشاگران او را بیشتر به واسطه کارهای کم‌دانش می‌شناسند) به عنوان مجری و راوی در ابتدا و پایان هر اپیزود ظاهر و با تماشاگران صحبت می‌کند. او با تأکید روی محرمانه بودن فعالیت‌های سازمان، علمی-تخیلی و واقعی بودن حوادث داستان اپیزودهای مجموعه توضیح می‌دهد این قصه‌ها الهام‌گرفته از اتفاقاتی است که قبل از این رخ داده و در تعریف تلویزیونی آنها دخل و تصرف زیادی صورت نگرفته است.

پیتر آکروید، یکی از 3 خالق اصلی مجموعه هم‌زمان با پخش اولین فصل آن از تماشاگران تلویزیونی خواست این مجموعه و قصه‌های آن را جدی بگیرند و نگاهشان به این مجموعه شبیه نگاهی نباشد که به دیگر مجموعه‌های درام و خیالی علمی-تخیلی تلویزیونی دارند. به گفته او: «#171؛ ممکن است در نگاه اول چنین به نظر برسد که ما داریم قصه‌ای کاملاً خیالی و غیرواقعی را تعریف می‌کنیم، اما چنین نیست. فیلمنامه‌های مجموعه عامل ناشناخته فقط تلاش می‌کنند وقایع و اتفاقاتی را که در عالم واقعیت رخ داده‌اند، به شکلی درام و هنری در معرض دید تماشاگران خود قرار دهد. طبیعی است که برای جذاب کردن این قصه‌های واقعی ما مجبور بودیم از ابزار بیان هنری استفاده کنیم و به قصه‌ها شاخ و برگ بدهیم یا چیزهایی را از آنان کوتاه کنیم. اما مواد اولیه و اصلی این فیلمنامه‌ها، دقیقاً همان حوادث و رویدادهایی هستند که در دنیای واقعی اتفاق افتاده‌اند.» تلاش سازندگان مجموعه برای بیان یکسری موضوعات واقعی به زبان هنر باعث شد تا کمیته علمی تحقیقات درباره موضوعات ناشناخته در سال 1997 جایزه ویژه خود را به دان آکروید، مجری و راوی این مجموعه اهدا کند.

هیجان با دوربین روی دست

فصل اول مجموعه به معرفی اعضای اواس‌آی‌آر (کمیته تحقیقات پیرامون موضوعات ناشناخته) می‌پردازد که لیندسی دانه (با بازی نانسی آن ساکوویچ)، پیتر آکسون (با بازی بارسلی هوپ) و آنتون هندریکس (با بازی کالین فاکس)، افراد اصلی آن هستند. این سه دانشمند، پروفیسور و محقق همراه با افراد متخصص دیگری که در هر اپیزود مجموعه به یاری آنها می‌آیند، درباره یک پرونده ویژه تحقیق می‌کنند. هر اپیزود مجموعه اختصاص به یک پرونده و قصه مستقل دارد و روش‌هایی که برای کشف موضوعات از سوی شخصیت‌های اصلی قصه مورد استفاده قرار می‌گیرد، با گذشت زمان و در فصل‌های بعدی تغییر می‌کند.

نکته: عامل ناشناخته به داستان‌هایی درباره اتفاقات علمی و در عین حال عجیب و غیرقابل باور می‌پردازد. در این مجموعه دانشمندان یک سازمان ویژه فضایی هزاران رویداد غیرقابل توضیح و باورنکردنی که در گوشه و کنار دنیا رخ می‌دهد را مورد تحقیق و بررسی قرار می‌دهند

جان بل که اولین اپیزودهای عامل ناشناخته را کارگردانی کرد و همکاری‌اش را در فصل‌های بعدی هم با این مجموعه ادامه داد، درباره تفاوت‌های فصل‌های مختلف آن چنین می‌گوید: «#171؛ فصل اول لحن روایتی مستندگونه‌ای داشت و هدف از این کار این بود که بیننده متوجه واقعی بودن رویدادها باشد. به همین دلیل، شما می‌بینید که برخی صحنه‌ها با دوربین روی دست فیلمبرداری شده‌اند که وجه مشخصه تمام مستندهای واقعی تلویزیونی است و با آدم‌هایی که تجربه‌های مختلف علمی را پشت‌سر گذاشته‌اند به عنوان شاهد مصاحبه زنده می‌شود. در فصل‌های بعدی مجموعه چند بازیگر و شخصیت تازه به جمع آدم‌های قبلی اضافه می‌شوند و با ورود آنها، قصه وارد یک سری ماجراجویی جدید می‌شود.

در فصل دوم روی قصه‌گویی مستقل و مجزا تأکید بیشتری می‌شود و بینندگان در هر اپیزود شاهد قصه‌ای درام هستند که به صورت کامل تعریف و تمام می‌شود. از این نظر، این فصل شبیه نمایش‌های درام یک ساعته است.»

پیتر آکروید روی این نکته تأکید می‌کند که از فصل دوم به بعد کار شخصیت‌پردازی شخصیت‌های قصه به موازات داستان‌هایی که تعریف می‌کند، گسترش می‌یابد و نوعی ارتباط مستقیم بین این دو وجه برقرار می‌شود. به گفته وی: «#171؛ خوب می‌دانستیم که برای حفظ تماشاگران در فصل‌های بعدی مجموعه باید از عناصر و امکاناتی استفاده کنیم تا بتوانیم همچنان تماشاگران را پای صفحه تلویزیون نگه داریم. به همین دلیل است که قصه اپیزودهای بعدی جنبه عجیب‌تر و پر قدرت‌تری پیدا می‌کنند.

همین مساله باعث ورود ماجراها و اتفاقات تازه مثل بشقاب‌های پرنده و قدرت‌های ماوراءالطبیعه به قصه می‌شود، اینها موضوعاتی هستند که تماشاگران مجموعه‌های علمی-تخیلی دوست دارند درباره‌شان بشنوند و قصه‌هایشان را روی صفحه کوچک تلویزیون نگاه کنند.» پیتر آرکاد برادر بزرگ‌تر دان آرکاد است که چند کار موفق تلویزیونی (مثل نمایش زنده یکشنبه‌شب) را با همکاری وی تولید کرده است. وی همکاری با تلویزیون را از سال 1979 به عنوان بازیگر و تهیه‌کننده شروع کرد و هم‌زمان در سینما هم فعالیت داشته است. تا به امروز عامل ناشناخته مهم‌ترین و طولانی‌ترین کار تلویزیونی او بوده است.

برخورد منتقدان تلویزیونی با عامل ناشناخته خوب و گرم بوده است. به گفته آنها تلویزیون از مدت‌ها قبل از نبود و کمبود مجموعه‌ای با این حال و هوا رنج می‌برد. آنها از شیوه قصه‌گویی مجموعه استقبال کردند و ترکیب بازیگران و شخصیت‌های آن را خوب و منطقی ارزیابی کردند. آنها همچنین انتخاب یک مجری که قصه هر اپیزود را توصیف می‌کند، حرکتی بسیار جذاب توصیف کردند.

جالب اینجاست که در ابتدای کار تولید مجموعه اصلاً قرار نبود چیزی به عنوان مجری یا راوی وجود داشته باشد و پیشنهاد چنین چیزی را خود دان آکروید به عوامل مجموعه داد. او می‌گوید: «#171؛ زمانی که قرار شد عامل ناشناخته به صورت جدی وارد مرحله تولید شود، برادرم پیتر به من پیشنهاد کرد یکی از نقش‌های اصلی آن را به عهده بگیرم. وقتی فیلمنامه چند اپیزود را خواندم با او تماس گرفتم و گفتم من به درد چنین نقشی نمی‌خورم و تماشاگران از من توقع دیگری دارند. همان زمان به عنوان شوخی به او گفتم: خیلی جالب می‌شود به عنوان راوی در ابتدا و پایان هر قسمت جلوی دوربین ظاهر شوم و رو به دوربین با تماشاگران حرف بزنم و درباره قصه‌ای که قرار است در این اپیزود به نمایش درآید توضیحاتی بدهم. فکر نمی‌کردم این ایده کارساز شود و مورد قبول قرار گیرد. ولی این اتفاق افتاد. از پیتر پرسیدم: وقتی تماشاگران مرا در مقام راوی ببینند چه خواهند گفت؟ آنها خیال نخواهند کرد با یک کار کمدی روبه‌رو هستند؟ ولی پیتر که یک حرفه‌ای تلویزیونی است نظر مرا رد کرد و گفت تماشاگران پس از یکی دو هفته کاملاً مرا به عنوان یک راوی جدی قبول خواهند کرد. وقتی مجموعه روی آنتن رفت، متوجه شدم تماشاگران خیلی زود این موضوع را هضم و قبول کردند».

دان آکروید فعالیت بازیگری را از سال 1974 با حضور در کارهای تلویزیونی شروع کرد. او پس از موفقیت در این رسانه و ورود به دنیای سینما، همکاری‌اش با تلویزیون را قطع نکرد و در تمام این سال‌ها به صورت موازی در هر دو رشته سینما و تلویزیون فعال بوده است. وی که خود را آماده بازی در قسمت سوم فیلم سینمایی موفق «#171؛ شکارکنندگان ارواح» می‌کند، هم‌اکنون مجموعه تلویزیونی «#171؛ دوروتی شهر از» را روی آنتن تلویزیون دارد.

پیشنهاد حضور جان بل به عنوان کارگردان اصلی مجموعه عامل ناشناخته را نیز وی به عوامل تولید آن داد. با آن که این دو تا قبل از این در هیچ کار تلویزیونی با یکدیگر همکاری نکرده بودند، ولی آکروید دوستدار کارهایی بود که این فیلمساز ساخته است. جان بل اولین مجموعه تلویزیونی خود را سال 1982 کارگردانی کرد و تا به حال با بیش از 25 مجموعه تلویزیونی به عنوان کارگردان اصلی همکاری داشته است.

تهیه‌کننده ریسک‌پذیر

کریستوفر چاکون تهیه‌کننده مجموعه و یکی از خالقان اصلی آن حضور همکاران خوب و حرفه‌ای در تولید عامل ناشناخته حال و هوای بدیع آن را عامل اصلی موفقیت آن می‌داند و اضافه می‌کند: «#171؛ تا زگی و متفاوت بودن قصه و لحن مجموعه، برگ برنده اصلی ما در زمان تولید آن بود. خوشحال بودم که روی مجموعه‌ای کار می‌کردم که مشابه آن تا آن زمان در هیچ شبکه تلویزیونی تولید و پخش نشده بود. این اولین بار بود که قصه‌هایی واقعی در رابطه با مسائل علمی - تخیلی به تصویر کشیده می‌شد و تا قبل از آن سابقه نداشت که یک بازیگر در مقام راوی در ابتدا و پایان هر اپیزود ظاهر شده و با تماشاگران صحبت کند. برخی از دوستان و همکارانم مرا از انجام چنین کاری منع کردند».

آنها گفتند این کار به معنی یک شکست کامل خواهد بود. ولی شما مجبورید برای نوآوری‌هایتان ریسک کرده و خطرات بزرگی را به جان بخرید. علت پرسروصدا شدن کارهای بزرگ هم به خاطر همین ریسکی است که در زمان تولیدشان صورت می‌گیرد. نوع برخورد و استقبال تماشاگران و منتقدان نشان داد که کار درست را انجام داده‌ام.»

به نوشته رسانه‌های گروهی کانادایی، قرار بود مجموعه تلویزیونی عامل ناشناخته با برخی تغییرات (و از جمله حذف راوی از ابتدا و پایان قصه) به صورت یک فیلم سینمایی تهیه و تولید شود، اما به دلایلی که هیچ وقت مشخص نشد، این اتفاق رخ نداد. بحث تولید نسخه سینمایی و عدم ساخت آن، خیلی شبیه یکی از قصه‌های اپیزودهای همین مجموعه بود و در هاله‌ای از ابهام باقی‌ماند!

تی‌وی‌گاید / مترجم: کیکاووس زیاری